

УДК 811.111'364

А. П. Очковська,

аспірант

(Житомирський державний університет імені Івана Франка)

ochkovska.anna@gmail.com

СПОСОБИ ВИРАЖЕННЯ ПІДМЕТА В СИНТАКСИЧНИХ СТРУКТУРАХ ВТОРИННОЇ ПРЕДИКАЦІЇ

Статтю присвячено аналізу речень зі структурами вторинної предикації, а саме інфінітивних конструкцій, які розглядаються як ускладнені в структурному і семантичному планах, а також як поліпредикативні. У статті здійснено спробу класифікувати чотири інфінітивних конструкцій наявні в сучасній англійській мові, а саме об'єктну інфінітивну конструкцію, суб'єктну інфінітивну конструкцію, абсолютну інфінітивну конструкцію та інфінітивну конструкцію з прийменником for, за особливостями способу вираження підмета в структурі речення. Проаналізовано структурну будову речень з рейзинговими інфінітивними конструкціями. Рейзинговою називається конструкція, в якій відбувається пересув аргументу присудка з позиції підрядного речення до позиції підмета або об'єкта в головному. В межах генеративної граматики виокремлюють рейзингові конструкції з підметом та об'єктом.

Ключові слова: структури вторинної предикації, інфінітивні конструкції, рейзингові конструкції.

На сучасному етапі лінгвістичних досліджень синтаксична наука спрямовує вектор досліджень не лише на речення як цілісне утворення, а також на вивчення окремих синтаксичних одиниць, які відображають своєрідність поверхневої репрезентації глибинних пропозиційних структур.

Особливий інтерес становлять синтаксичні структури вторинної предикації. Прикладом речень зі структурами вторинної предикації є інфінітивні конструкції, а саме: об'єктний предикативний інфінітивний зворот (*Objective Infinitive Construction*), суб'єктний предикативний інфінітивний зворот (*Subjective Infinitive construction*), інфінітивна конструкція з прийменником *for* (*For-to-Infinitive Construction*), абсолютна конструкція (*Absolute Construction*). Конструкції з інфінітивними дієслівними формами є характерною рисою сучасного синтаксису англійської мови і займають важливе місце в системі її комплементів. На відміну від *that*-комплеметів, інфінітивні комплементи є нефінітними, тобто вони не мають дійктичного часу та ознак узгодження.

Хоча всі вищезгадані одиниці мають різне граматичне оформлення, вони мають одну спільну характеристику, а саме неузгодженість суб'єктно-предикатних відношень у їхній поверхневій структурі [1: 43].

Предикація – акт з'єднання двох незалежних предметів думки, виражених самостійними словами, для того щоб відбити "стан речей", подію або ситуацію дійсності, і тим самим предикація представляється як акт створення пропозиції [2: 342]. Предикацію визначають як синтаксичну модальність, відображену пропозицією. Центром предикації у реченні є дієслово в особовій формі, присудок: саме через дієслівні категоріальні форми часу, способу і відмінку виражаються основні предикативні значення в пропозиції, реальні оцінки події (синтаксична модальність). Предикація є не просто віднесення змісту пропозиції до реальної дійсності, але віднесення номінативного змісту пропозиції до реальної дійсності [3: 98].

Особові форми дієслова передають повну предикацію, неособові форми дієслова – вторинну предикацію. Вторинна предикація – тип зв'язку, що не створює речення, а додатково встановлює ознаку, властивість чи відношення між явищами відображуваної об'єктивної дійсності. Вторинна предикація представлена у реченнях, де дієслівний елемент предикативної конструкції виражений неособовою формою дієслова, яка не виражає модального значення і граматично не узгоджується з іменним елементом конструкції. Предикативні конструкції не мають структурної автономії і вони завжди входять до складу речення, утворюючи його вторинну предикацію [4: 188].

Речення зі структурами вторинної предикації є ускладненими (в структурному і семантичному планах), а також поліпредикативними [5: 102].

Метою статті є проаналізувати способи вираження підмета в синтаксичних структурах вторинної предикації, а саме в рейзингових інфінітивних конструкціях.

Класифікація чотирьох інфінітивних конструкцій наявних у сучасній англійській мові за особливостями їх структури залежить від способу вираження підмета. Оскільки в межах інфінітивної фрази немає джерела маркування називного відмінка, то інфінітивні конструкції розрізняються в залежності наявності невираженого підмета або появи джерела маркування відмінка за межами інфінітивної фрази [5].

Називний відмінок пов'язаний із наявністю особової дієслівної форми, тобто з його фінітністю, а інфінітив є нефінітною формою дієслова. Крім того, інфінітивні конструкції, як правило, не мають суб'єкта в називному відмінку. Інфінітив не маркує називний відмінок, тому іменна фраза залишається

без джерела маркування відмінка, що є порушенням принципу відмінкового фільтра (*Case Filter*), відповідно до якого будь-яка іменна фраза повинна обов'язково знаходитися в позиції маркування відмінка (*Case Theory*) [6: 44].

Теорія відмінка грає важливу роль при поясненні відсутності морфологічних відмінків в англійській мові тому, що в структурі речення до операції озвучення наявні універсальні структурні відмінки. Відсутність морфологічних відмінків розглядають як випадкове поверхнєве явище, за яким приховані абстрактні характеристики всіх мов.

В англійській мові виокремлюють наступні випадки вживання інфінітивних конструкцій [6]:

1) відсутність явного підмета в структурі інфінітивної фрази, що є характерною ознакою нефінитних комплементів, наприклад:

(1) *I try to find excuses for myself.*

[I₁ try [PRO₁ to find excuses for myself].

(2) *I promise you to do it justice.*

[I₂ promise you [PRO₂ to do it justice].

В межах генеративної граматики такі інфінітивні конструкції називаються конструкціями контролю (*control construction*). Інфінітивний комплемент у складі конструкції контролю має особливий тип нульового займенникового підмета *PRO* [7: 238].

2) Інфінітив має лексичний підмет, який відрізняється від головного, і інфінітив вводиться комплементаризатором *for*, який виконує роль джерела маркування знахідного відмінка інфінітивного підмета, наприклад:

(3) *It's unusual for Donald to be so bad-tempered.*

[It's unusual [_{CP} FOR [_{IP} Donald TO be so bad-tempered].

3) Інфінітивна клауза має виражений лексичний підмет у позиції підмета головної клаузи (*the Nominative + Infinitive construction*) або у позиції об'єкта головної клаузи (*the Accusative + Infinitive construction*), наприклад:

(4) *My father appears to be in good health. (Nominative + Infinitive)*

It appears that my father is in good health.

(5) *They proved him to be guilty. (Accusative + Infinitive)*

They proved that he was guilty.

Потреба в наявності джерела маркування відмінка для кожної іменної фрази є важливою мовною універсалією, яка пояснює синтаксичне явище пересуву іменної фрази з позиції породження підмета у підрядному реченні до позиції підмета в головному [6: 45].

Речення (4) і (5) у межах генеративної граматики розглядаються як рейзингові інфінітивні конструкції (*raising infinitive constructions*), а саме рейзингова конструкція з підметом (4) і рейзингова конструкція з об'єктом (5). Рейзингову конструкцію з підметом у рамках традиційної граматики розглядають як суб'єктну інфінітивну конструкцію. Такі конструкції складаються з двох частин. Перша частина – це дієслово, яке позначає ставлення мовця до змісту речення, а друга – інфінітив, що позначає власне дію, пов'язану з підметом, наприклад (6):

(6) *He seemed to understand everything.*

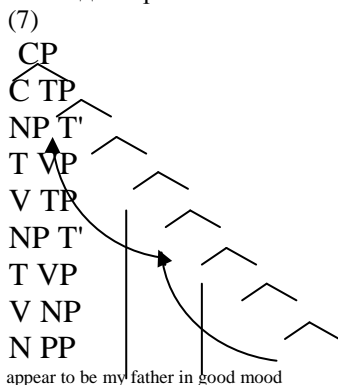
Дієслівна група *seemed to understand* – це складений дієслівний присудок подвійної орієнтації тому, що дія розглядається з двох точок зору: дієслово *seem* виражає значення евіденційності дії, а інфінітив *to understand* – власне дію.

Оскільки можливості конструкцій залежать від лексичних особливостей присудка, то ці конструкції є лексично керованими (*lexically governed*). Дієслова, які використовуються з інфінітивним комплементом і слугують тригером для підняття підмета з інфінітивної клаузи, називаються рейзинговими дієсловами. Як правило, рейзингові дієслова (*to seem, to appear, to prove, to happen, to turn out, to chance etc.*) не мають зовнішнього аргументу і не призначають зовнішньої тета-ролі.

Рейзинг – це процес, під час якого підмет інфінітивної клаузи зазнає пересуву до позиції підмета дієслова у головному реченні. У таких структурах дієслово є одноперехідним, тобто відкриває позицію для породження одного комплемента, а саме неособової клаузи. Якщо клауза є нефінитною, то підмет не отримує відмінка в межах цієї клаузи, але, оскільки, позиція підмета головного дієслова є пустою, підмет зазнає пересуву до цієї позиції і набуває відмінка, тобто стає маркованим. Рейзинговою називається конструкція, в якій відбувається пересув зовнішнього аргумента присудка з позиції підрядного речення до позиції підмета в головному [7: 196].

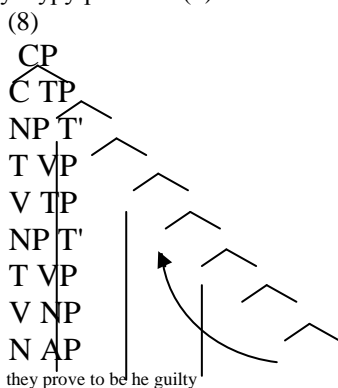
Таким чином, речення (4) формується наступним чином. Дієслово *be*, не має зовнішнього аргумента і не призначає тета-ролі, тому підмет *my father*, який тематично маркований у позиції внутрішнього підмета [Spec, PP], зазнає пересуву до позиції [Spec, TP]. Утворюється TP *my father to be in good mood*, яка поєднується з дієсловом *appear* і утворює VP *appear my father to be in good mood*. Згідно з ПРП (*Extended Projection Principle*) максимальна проекція T повинна містити підмет у позиції специфікатора,

тому найближча іменна група зазнає пересуву до позиції підмета і утворює TP, яка поєднується з нульовим декларативним комплементаризатором і утворює наступну структуру речення (7):

Іменна група *my father* здійснює пересув з позиції її породження у позиції внутрішнього підмета [Spec, PP] до поверхневої позиції підмета *appear*-клаузи. Таким чином, виконується А-пересув відповідно до релятивної мінімалістичної умови (**Relativised Minimality Condition**), згідно якої конститuent, який зазнає А-пересуву стає специфікатором найближчого *T*-конституента.

Таким чином, речення (5) формується наступним чином. Підмет *he*, який тематично маркований у позиції внутрішнього підмета [Spec, AP], зазнає пересуву до позиції [Spec, TP]. Утворюється TP *he to be guilty*, яка поєднується з дієсловом *prove* і утворює VP *prove he to be guilty*. Потім поєднується з підметом *they* утворює TP, що поєднується з нульовим декларативним комплементаризатором і утворює наступну структуру речення (8):

Таким чином, рейзингові інфінітивні конструкції є прикладом структур вторинної предикації, де інфінітивна клауза має виражений лексичний підмет у позиції підмета головної клаузи або у позиції об'єкта головної клаузи. Проаналізувавши структурну будову рейзингових інфінітивних речень, очевидним є те твердження, що конститuent, який зазнає пересуву з позиції породження у підрядній клаузі до позиції підмета або об'єкта у головній, цілком залежить від особливостей дієслова головної клаузи.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Карамишева І. Д. Функціонування структур вторинної предикації у складі синтаксичних структур одного типу (на матеріалі англійської мови) / І. Д. Карамишева // Нова філологія. – З. : ЗДУ, 2007. – Вип. 26. – С. 71–78.
2. Арутюнова Н. Д. Пропозиция. Лингвистический энциклопедический словарь / Н. Д. Арутюнова. – М. : Юрайт, 1990. – 401 с.
3. Bloch M. Y. A Course in Theoretical English Grammar / M. Y. Bloch. – М. : Vysshaya Shkola, 2000. – 178 p.
4. Таланова О. Ю. Поняття предикативності та предикації у сучасній англійській / О. Ю. Таланова // Філологія. – Одеса, 2014. – Вип. 8. – С. 188–190.
5. Cornilescu A. Complementation in English. A Minimalist Approach [Електронний ресурс] / A. Cornilescu. – Режим доступу : www.ebooks.unibuc.ro/filologie/cornilescu.
6. Кибрик А. А. Современная Американская Лингвистика : Фундаментальные направления / Кибрик А. А., Кобозева И. М., Секерина И. А.]. – М. : УРСС, 2002. – 477 с.
7. Radford A. Analysing English Sentences. A Minimalist Approach / Andrew Radford. – New York : Cambridge University Press, 2009. – 526 p.
8. Radford A. An Introduction to English Sentence Structure / Andrew Radford. – New York : Cambridge University Press, 2009. – 445 p.

REFERENCES (TRANSLATED & TRANSLITERED)

1. Karamysheva I. D. Funktsionuvannia struktur vtorynnoi predykatsii v skladi syntaksychnykh struktur odnoho typu (na materiali anhliiskoi movy) [Functioning of Structures with the Secondary Predication in the Contents of Syntactic Structures of One Type] / I. D. Karamysheva // Nova filolohiia [New Philology]. – Z. : ZDU, 2007. – Vyp. 26. – S. 71–78.
2. Arutiunova N. D. Propozytsiya. Lingvisticheskiy entsiklopedicheskiy slovar' [Proposal. Linguistic Encyclopedic Dictionary] / N. D. Arutiunova. – M. : Yurayt, 1990. – 401 s.
3. Bloch M. Y. A Course in Theoretical English Grammar / M. Y. Bloch. – M. : Vysshaya Shkola, 2000. – 178 p.
4. Talanova O. I. Poniattia predykativnosti ta predykatsii u suchasni anhlistytsi [Predicate Notion in the Modern English] / O. I. Talanova // Filolohiia [Philology]. – Odesa, 2014. – Vyp. 8. – S. 188–190.
5. Cornilescu A. Complementation in English. A Minimalist Approach [Elektronnyy resurs] / A. Cornilescu. – Rezhym dostupu : www.ebooks.unibuc.ro/filologie/cornilescu.
6. Kibrik A. A. Sovremennaya Amerikanskaya Lingvistika : Fundamentalnye napravleniya [Modern American Linguistics : Fundamental Directions] / [Kibrik A. A., Kobozeva I. M., Sekerina I. A.]. – M. : URSS, 2002. – 477 s.
7. Radford A. Analysing English Sentences. A Minimalist Approach / Andrew Radford. – New York : Cambridge University Press, 2009. – 526 p.
8. Radford A. An Introduction to English Sentence Structure / Andrew Radford. – New York : Cambridge University Press, 2009. – 445 p.

Матеріал надійшов до редакції 01.04. 2015 р.

Очковская А. П. Способы выражения подлежащего в синтаксических структурах вторичной предикации.

Статья посвящена анализу предложений со структурами вторичной предикации, а именно инфинитивных конструкций, которые рассматриваются как осложненные в структурном и семантическом планах, а также как полипредикативные. Проанализирована классификация четырех английских инфинитивных конструкций согласно способу выражения подлежащего в структуре предложения. Исследовано структурное строение предложений с рейзинговыми инфинитивными конструкциями с подлежащим и объектом.

Ключевые слова: структуры вторичной предикации, инфинитивные конструкции, рейзинговые конструкции.

Ochkovska A. P. The Ways of Expressing the Subject in the Structures of Secondary Predication.

The article deals with the structures of secondary predication such as infinitive constructions. Infinitive construction is a complex, diversified type of subordinate clauses, which takes the central position in the complement system of the English language. Infinitive complements are non-finite, as the result the infinitive lacks the deictic tense and agreement features. The classification of infinitive constructions depends on the way in which they express their subject in the structure of the sentence. According to this classification there are two types of infinitive constructions: control and raising structures. The type of the movement operation when the argument is raised out of the lower clause to become the subject or object of the higher clause is known as raising. Thus, we can single out two raising structures: subject and object raising structures.

Key words: structures of secondary predication, infinitive constructions, raising constructions.